

Utrechtse jaren

Utrechtse jaren

Fredrik Hamer

Schrijver: Fredrik Hamer
Coverontwerp: Fredrik Hamer
ISBN: 9789402143775
© Fredrik Hamer

1.

Ik ben een echte Utrechter. Dat kan ik niet ontkennen. Mijn kribbe stond in een van de armste wijken van Nederland. Nu is arm zijn geen schande. Het is hoogstens niet praktisch. Je hebt arm en armer; wij waren de armste. Als ik met mijn familie door de straat liep, dan zag ik de burens denken: 'Wat een armoedzaaiers'. Zo arm waren wij dus. En dat is arm. Honger heb ik overigens nooit geleden. Mijn ouders vonden elke dag eten op tafel hebben belangrijker dan de rekeningen betalen. Geef ze eens ongelijk. Mijn geboortehuis was veel te klein voor een groot gezin en het huis werd letterlijk onbewoonbaar verklaard toen mijn moeder haar zoveelste kind baarde in de woonkamer. Wij sliepen met zijn allen op de zolder. De kinderen lagen in de ene hoek en mijn ouders lagen in de andere hoek, druk bezig met het verder uitbreiden van het gezin. Ik riep weleens: 'Pa, bewaar wat voor later'. Mijn vader was echter een tuinman in hart en ziel. Zaaïen was zijn lust en leven. En zo groeide ons gezin elk jaar tot mijn moeder in het ziekenhuis onvruchtbaar werd gemaakt. Mijn vader mocht vanaf dat moment alleen nog water geven.

2.

In mijn kinderjaren speelde ik vaak met mijn vriendjes op een brug aan de Oude Gracht in Utrecht. De Dom was mijn grote broer. Ik was dol op klimmen en ik deed dingen die mijn moeder mij verboden had en die mijn vader stiekem leuk vond. Op een dag wilde ik mijn vriendjes bewijzen hoe dapper ik was als zesjarige. Ik klom over de leuning van de brug om aan de waterzijde naar de overkant te lopen. Mijn vriendjes plaagden mij en deden alsof zij mij van de brug wilden duwen. Ik liet stoer de leuning los en juist op dat moment gaf een jongetje mij een onvergetelijk zetje. Met veel gevoel voor drama stortte ik naar beneden. Ik lag bewusteloos aan de rand van de kade met mijn hoofd zwevend boven het vieze water. De huisarts stelde als diagnose een zware hersenschudding en hij raadde mijn ouders aan om mij minstens twee weken platliggend in bed te houden. Ik huppelde echter al de volgende dag vrolijk rond in het huis en vanaf dat moment was ik het geflipte schaap van de familie.

De invloed van de vrije val op mijn gedrag zal nooit duidelijk worden. Feit is dat ik door de klap bijna al mijn herinneringen kwijt was. Dat merkte ik meteen de volgende ochtend. Mijn ouders hadden mijn bed in de huiskamer gezet en ik werd wakker gehuild door een baby. Ik kon mij niet herinneren dat er gezinsuitbreiding was geweest en nieuwsgierig leunde ik op de kinderwagen om te zien wie de jankerd was.

De baby werd echter door mijn gewicht gelanceerd en voor het eerst in mijn leven zag ik een mens door de ruimte zweven. Mijn moeder kwam geschrokken de huiskamer binnen rennen en riep: “Mijn arme kind.” Ik sloot mijn ogen en ik stak vertederd mijn armen uit voor een warme knuffel. Mijn moeder liep mij echter voorbij en ontfermde zich over het meisje dat mijn zusje bleek te zijn. Teleurgesteld kroop ik terug in bed.

Binnen twee dagen stond mijn bed weer in de slaapkamer en vanaf dat moment was iedereen het er wel over eens dat ik anders was. Niemand kon mij vertellen wat er nu precies anders was aan mij, maar ik was anders. Prettig vond ik het niet. Het gerucht ging dat mijn opa aan vaderskant in het gesticht was overleden en ik vreesde opgezadeld te worden met een ongewenste erfenis. Misschien dat ik daarom zoveel interesse toonde voor de bewoners van het gekkenhuis bij ons om de hoek. Tegenover de ingang van het Centraal museum was een hal van de gesloten inrichting, waar geesteszieke mannen overdag heen en weer liepen. Ik stond regelmatig voor de ramen te kijken en ik vroeg mij af wat er in die verstoorde geesten om ging. Soms zwaaide iemand naar me, een ander trok alleen een gek gezicht. Mijn moeder vertelde me dat de gekken op het binnenterrein water mochten pompen en dat de emmers geen bodem hadden. Ik vond dat bizar en ik riep dat je echt knetter moet zijn als je zoiets niet in de gaten had. Tegenwoordig controleer ik mijn glas als mijn moeder water voor me in schenkt. Mij krijgt ze niet gek.

Veertig jaar na de opstanding loop ik nog steeds vrij rond en ik kom niet meer met het excuus dat ik van een brug ben gevallen als iemand zegt dat ik anders ben. De mensen moeten mij maar nemen zoals ik ben. Het gekkenhuis is tegenwoordig deels een museum over Nijntje. Ik stond ooit minutenlang vol twijfels voor de ingang van het historische gebouw. Ik ben uiteindelijk buiten gebleven en ik ben voor de ramen van de hal gaan staan waar ik als kind zo vaak heb rondgehangen. De nieuwsgierigheid is er nog steeds, maar de angst voor de erfenis van mijn opa is verdwenen. Mocht ik ooit gek worden verklaard, dan wil ik de rest van mijn leven in de hal doorbrengen waar de geesten van de zieke mannen ronddolen. Dan kan ik ze eindelijk vertellen dat ik ook anders ben.

3.

Elk voorjaar maakte ik met mijn moeder een vreselijk uitstapje. Ik zat achterop de fiets in het kinderzitje, mokkend, zoals lieve kleuters dat doen als ze hun zin niet krijgen, en ik zag hoe de huizen groter werden en het verkeer drukker. Ergens in een buitenwijk stopte mijn moeder bij een winkel, liep met mij aan de hand naar binnen en wachtte beleefd tot zij werd aangesproken, terwijl zij mij continue smeekte mij netjes te gedragen. Een lange man in een saai zwart kostuum begroette mijn moeder alsof hij haar al jaren kende, wat ook zo bleek te zijn, en toen hij mij herkende mompelde hij bijna verveeld: “Hetzelfde setje als vorig jaar dan maar weer?”

Ik werd meegenomen naar een hoek achter in de winkel, het meetlint werd tussen mijn balletjes gestopt en er werd een broek, een overhemd, een stropdas, wat sokken en onderbroeken en een paar schoenen voor mij uitgezocht. De verkoper schreef een bon uit en beloofde mijn moeder met een uitgestreken gezicht dat zij zich geen zorgen hoefde te maken over de rekening. Ik besepte plots dat wij arm waren en dat wij de kleding op de pof moesten kopen en ik schaamde mij. Thuis mocht ik de nieuwe kleren een uurtje dragen en het oude zondagspak was voortaan voor doordeweeks. Het was een spel dat gespeeld werd tot de recessie minder werd en de winkel failliet ging. Sindsdien droeg ik de afdankertjes van de burens. Het kan altijd erger.

4.

Er was geen revolutie nodig om mijn geboortegrond te verliezen. Tijd en armoede waren voldoende. Samen met mijn beste vriend, een olijk kereltje van een jaar of zeven met sproeten zo groot als een cent, was ik naar de plek teruggegaan waar mijn ouders mij ooit het leven in hadden gewipt. Wij waren pas een maand geleden verhuisd en nu al stonden er hekken om het huis dat half ingestort op het einde wachtte. De voorgevel was grotendeels weggeslagen en het plafond in de huiskamer rustte schuin op de grond. De twee openingen staarden als blauw geslagen ogen naar me en heel even leek het alsof het huis huilde, maar het was slechts het regenwater dat een weg naar beneden zocht. Mijn vriendje had mij meegelokt naar een verleden dat ik al bijna had verdrongen en hij wees mij enthousiast op een gat in het hek waar ooit de voordeur de gastheer was geweest. Mijn moeder had verteld dat zij een grote beer had achtergelaten op zolder en mijn vriendje wilde niet dat het dier in alle eenzaamheid stierf. Ik begreep niets van die sentimentele gevoelens en ik was niet van plan mijn leven in de weegschaal te stellen voor een stuk speelgoed. De inbreker was echter al binnen en ik kon niets anders doen dan in zijn misdadige voetsporen treden. Voorzichtig kropen wij door het stof dat bij elke stap opstootte. Tot onze verbazing en vreugde bleek de trap naar boven intact te zijn en met ingehouden adem veroverde wij het hout dat krakend verzet pleegde. De beer, lichtbruin van kleur en zo groot als wij zelf waren, bleek een arm en een oog kwijt te zijn, maar mijn vriendje knuffelde het beest alsof het zijn moeder was en heel even

hoopte ik met een jaloers gevoel dat iemand mij zou komen redden als ik ooit verwond en vereenzaamd op mijn einde wachtte. Je hebt maar een hand nodig voor een vriendschap.

Het was de laatste keer dat ik mijn geboortehuis in de Vrouwjuitenstraat zag en ondanks mijn zeer jonge leeftijd besepte ik dat er een nieuwe fase in mijn leven was begonnen. Echt diepe herinneringen aan mijn eerste levensjaren heb ik niet. De omgeving zit echter als een foto op mijn netvlies gebrand en ik dwaal 's nachts graag door de straten waar ik mijn onschuld verloor. Utrecht was verdeeld in een aantal wijken, maar wij waren centrumbewoners in een niemandsland waar je alleen bij hoorde als je er geboren en getogen was. Het saamhorigheidsgevoel bleef beperkt tot de directe burens die net als wij een deel van het lot in handen hadden waarop nooit een prijs viel. Naast ons woonde een gezin en door de dunne muren hoorde ik de vader vaak zingen. Volgens mijn moeder zong hij de vreselijkste liedjes, operette ofzo, maar ik vond het op de een of andere manier mooi en ik leunde met mijn oor tegen de muur om van de zang te genieten. De buurvrouw had altijd medelijden met ons en zij begreep niet hoe mijn ouders een groot gezin konden onderhouden met het lage salaris van een beroepsmilitair. De moeder die zelf met weinig geld voor een stel kinderen moest zorgen had een gouden hart en elke ochtend stal ze een fles melk die ze netjes bij ons bij de voordeur neerzette. De zonen, groot van stuk en niet al te snugger, waren dol op mijn moeder en zij deden allerlei klusjes voor het kleine buurvrouwtje, terwijl ze van